

תהלים מזמור קל

מזמור קל הוא המזמור הי"א מתוך מזמורי 'שיר המעלות'. במזמור הזה מבוטא רצון עז לקשר עם הקב"ה תוך כדי בקשה וציפיה לסליחתו של ה'. פרק זה נאמר ע"י קהילות ישראל השונות בימי הרחמים והסליחות.

למזמור זה יוקדש שיעור אחד.

שאלות מכוונות למידה:

- מה הם המאפיינים היחודיים למזמור שהביאו לאמירתו בימי הסליחות?
- כיצד מבנה המזמור מלמד על היחס בין האדם לה' בנוגע לעוונות ולסליחת ה'?

2..... מבנה המזמור ועיון בפסוקים א-ד

6..... עיון בפסוקים ה-ח, והבנת משמעות המזמור

9..... הקשר רחב

10..... הקשר אישי

מבנה המזמור ועיון בפסוקים א-ד

- א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ ה':
- ב ה' שָׁמְעָה בְּקוֹלִי תִהְיֶינָה אֲזִנֶיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי:
- ג אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמֵר י-ה ה' מִי יַעֲמֹד:
- ד כִּי עָמַד הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּגְרָא:
- ה קוֹיִתִי ה' קוֹתֶה נַפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֵלֵתִי:
- ו נַפְשִׁי לֵה' מִשְׁמָרִים לְבַקֵּר שְׁמָרִים לְבַקֵּר:
- ז יַחַל יִשְׂרָאֵל אֶל ה' כִּי עַם ה' הַחֲסֵד וְהַרְבֵּה עֲמוֹ פְּדוּת:
- ח וְהוּא יַפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנֹתָיו:

מזמור זה הוא אחד מתוך מזמורי 'שירי המעלות' בספר תהלים. במזמור מובעת תחינתו של האדם הזועק אל אלוקיו ממעמקים בבקשו סליחה וקרבת אלוקים, ולכן נוהגים להוסיף אותו בקהילות רבות בעשרת ימי תשובה.

מבנה המזמור

- המזמור פותח בכותרת 'שיר המעלות' ולאחריה ארבעה חלקים אשר בסופם פסוק חתימה.
 נושאי הפרק:
- פסוקים א-ב**: המתפלל מתחנן אל ה' שישמע את קריאתו: "ממעמקים"
 המילים המאפיינות בית זה: **קריאה, קול, שמיעה, קשובות.**
- פסוקים ג-ד**: ה' סולח לעוונות האדם.
 בית זה בנוי כניגוד בין **שמירת העוונות** ותוצאותיה, לבין **הסליחה** ותוצאותיה.
- פסוקים ה-ו**: מתפלל מייחל לדבר ה'.
 המילים המאפיינות בית זה: **קויתתי, הוחלתי, נפשי לה'.**
- פסוק ז-ח**: פניה לישראל שייחל לה'.
 המילים המאפיינות: **חסד, פדות.**
- בכל בית מצוי **שם ה'** פעמיים.
 אפשר לחלק את המזמור לשני חלקים:
 בשני הבתים הראשונים המתפלל פונה אל ה' כנוכח - "קראתיך", "שמעה", "אזניך", ועוד.
 ובשני האחרונים עובר לדבר על ה' כנסתר "קויתתי ה'" (ולא קויתידך) "ולדברו".
 בהמשך נבין את משמעות המעבר מנוכח לנסתר על פי המבנה.

פסוק החתימה מיוחד בכך שזמנו – עתיד- "והוא יפדה"-הוא שונה מגוף המזמור, שבו המתפלל מתאר את מצבו עתה.

נלמד כל בית בנפרד, ונעמוד על בקשת המתפלל הייחודית לבית זה.

הערה למורה:

ניתן לחלק גם את הפרק בצורה נוספת, בה פסוקים ז-ח מהווים חטיבה אחת. [ראה פירוש דעת מקרא].

א שיר המעלות	
ה קויתי ה' קוֹתָה נַפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֵלְתִּי.	ממעמקים קראתיך ה'.
ו נפְשִׁי לַה' מְשֻׁמְרִים לְבַקֵּר שְׁמֵרִים לְבַקֵּר.	ב ה' שְׁמֵעָה בְּקוֹלִי תהיינה אֲזַנְיָךְ קְשֻׁבוֹת לְקוֹל תַּחְנוּנָי.
ז יחַל יִשְׂרָאֵל אֵל ה'.	ג אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמַר יְ-ה, ה' מִי יַעֲמֵד.
כִּי עִם ה' הַחֶסֶד וְהִרְבָּה עֲמוֹ פְדוֹת.	ד כִּי עֲמַד הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּזְרָא.
ח וְהוּא יַפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו.	

פסוקים א-ב: תחנונים ממעמקים:

המילה "מעמקים" מופיעה בדרך כלל בהקשר של מעמקי ים או מים, כמו הנזכר בתהילים סט, ג:
 "טִבְעֵתִי בִּיּוֹן מְצוּלָה וְאִין מְעֻמָּד בְּאֵתִי בְּמַעְמָקַי מִיֵּם וְשִׁבְלֵת שְׁטָפְתָנִי."
 "ממעמקים" – מטאפורה למצוקתו של המתפלל החש כעומד לשקוע במים, ועזרת ה' היא חיונית ודחופה, ומכאן באה קריאתו המפצירה של המתפלל: "שמעה בקולי" אפילו שעוד לא ביקש בצורה מפורטת מה מבקש, אלא- שהקב"ה יאזין לו, ישמע את מצוקתו, הטובע בימים – אין ליבו פנוי להרבות בדברים.

בפסוקים לא מפורש מהו עומק המצוקה של המשורר – באלו מעמקים נמצא?
 [על תלמידי 3 יח"ל להכיר פירוש אחד למילה 'ממעמקים' ועל תלמידי 5 יח"ל לדעת שני פירושים]:

מצודת דוד: מתוך עומק הצרות קראתי לך ה'.

מלבי"ם: העומק יאמר על עומק ממשי הפך מקום הגבוה... וגם יאמר על עומק נפשי, מי שבחטאו התרחק מה' הגבוה מעל גבוהים ונפשו עומדת במורד ובשפלות, הגם שבענייני גופו יעמוד בהצלחה

וברום עולם. על זה יאמר אנכי קראתיך – משני עמקים שאני בס, עומק ושפלות הגוף עם עומק ושפלות הנפש.

רד"ק: דימה הגלות למעמקי מים.

[העמקה] -

מהביטוי "ממעמקים" למדו חז"ל את ההלכה שלא מתפללים ממקום גבוה פיזית, והרעיון הוא, שהמצב הנפשי המתאים לתפילה הוא מצב של שפלות ולא של רוממות. ההרגשה האמיתית איתה אדם צריך לגשת לתפילה, היא ההרגשה שהוא בא לקב"ה ממקום מתחנן, ממקום עמוק. "א"ר יוסי בר חנינא משום ר' אליעזר בן יעקב לעולם אל יעמוד אדם על מקום גבוה ויתפלל משום שנאמר ממעמקים קראתיך ה'; תניא נמי חני לא יעמוד אדם לא על גבי מיטה ולא על גבי כסא ולא על גבי שרפרף ולא במקום גבוה ויתפלל שאין גבהות לפני המקום שנאמר ממעמקים קראתיך ה' " (ברכות י ע"ב).

פסוקים ג-ד: בקשה לסליחה

ננסה להבין את הבקשה לסליחה בהקשר לתפילה המתחננת שראינו בפס' א-ב. פסוקים אלו מסבירים מהו הדבר הגורם למתפלל לחוש קרוב לטביעה. המים הם המטאפורה לעוונותיו של האדם – הוא חש עצמו שוקע בהם.

[העמקה]-

המאירי: "ממעמקים-מעומק הצרות וממבוכת הגלות".

אין בכך סתירה-בין העוונות לצרות. המייחד את תהילים – לתלות הצרות החיצוניות בעוונות. עומק האמונה מורה למאמין כי הכל מה', ויש לבקש פשרם של יסורים ביחסים בין האדם לקונו.

בעל המזמור קובע, כי אם ה' ישמור עוונות ולא יסלח – אין מי שיוכל לעמוד בדין!

בית זה בנוי על הניגוד בין שתי השורות הראשונות לאחרונות:

בראשונות- עדיין המצוקה "מי יעמוד", אע"פ שיש הקלה מסוימת "אם".

באחרונות – "כי (אכן) עמך הסליחה" – האופק מתבהר – "ודאי שקריאתי יכולה להישמע אצלך".

הניגוד בין שני החלקים בולט: "אם עוונות תשמור י-ה" "ה' מי יעמוד"

↓ ↑

↓ ↑

"למען תיורא"

כי עמך הסליחה"

הניגוד בין "מי יעמוד" לבין "למען תיורא", הוא הניגוד בין מוות לחיים של קירבת ה' ויראתו. שמירת העוונות תביא לאובדן האדם, והסליחה תאפשר לו קיום, ותעניק לחייו תוכן של יראת ה'. (דווקא הסליחה תקרב את החוטאים לתחושה שיש דין ויש דיין, כי אם יחשבו שאין לחטאי העבר שלהם סליחה – יתייאשו מלתקן את דרכם "למען תיורא").

”כי עמך הסליחה” – מה משמעות הסליחה מאת ה'?

מלבי"ם:

ר"ל שיש הבדל בין בשר ודם הסולח ומוחל למי שחטא כנגדו, שיעשה זאת מצד איזה ענין שמצא בהחוטא, ע"י שחוטא התחרט ובקש סליחה, או ע"י שריחם עליו, או ע"י שמצא חן בעיניו, וא"כ סבת הסליחה לא נמצא עם הסולח [אלא] רק עם מי שסולחים לו. משא"כ אתה, סיבת הסליחה נמצא בך, כי אי אפשר שיצוייר אל בורא ומקיים ברואיו אם לא יהיה סולח לעולם. כמ"ש במדרש שאמר אברהם אבינו ע"ה להקב"ה: 'אם דין אתה מבקש – אין עולם, ואם עולם אתה מבקש – אין דין'. וא"כ סיבת הסליחה נמצא עמך.

וגם שגדר הסליחה הוא שיעביר את העון כאילו לא היה במציאות כלל, וזה לא יוכל האדם לעשות שיעשה מדבר שהיה במציאות כאילו לא היה, וע"כ לא נמצא בשום מקום בתנ"ך סליחה מאדם לאדם [אלא] רק מה', ועז"א כי רק עמך הסליחה.

כלומר, הסליחה היא חלק ממהותו של ה' והיא שונה באופן מהותי מסליחת אדם, ומכיוון שאנו מאמינים בה' אנו מאמינים גם בסליחתו. הסליחה היא חלק ממידותיו של הקב"ה, וככזו היא קיימת, בלי קשר אם היא תתבצע ביחס לאדם הפרטי. כמובן שאדם עושה תשובה ובכך יכול לזכות בסליחת הקב"ה, אך אין הדבר תלוי רק באדם. "למען תורא" – לשון יראה.

מלבי"ם:

למען תורא – ר"ל, בשר ודם ע"י שרוצה שייראו מפניו לא ימחול על עון, שאם ימחול עונות לא ייראו מפניו, באשר היראה מפניו הוא רק מפני ענשו, ואם לא יעניש אין מקום לירא. משא"כ אתה, סיבת היראה שמתיראים מפניך הוא גדולתך ורוממתך, וזה מתגלה ע"י הסליחה, שבזה יראו שאתה נעלית משיפגמו בכבודך, כמ"ש אם חטאת מה תפעל בו, ונעלית משימצא איש צדיק לפניך עד שהסליחה היא תסבב למען תורא.

אדם שרוצה שייראו מפניו – אינו סולח, כיוון שחושב שאם יתפייס ויוותר על העונש תפוג היראה. אך סיבת היראה מה' – מפני גדלותו ורוממותו, וע"י שסולח למרות שפגמנו בכבודו, כך גורם ליותר יראת כבוד ממנו.

עיון בפסוקים ה-ח, והבנת משמעות המזמור

פסוקים ה-ו: התקווה אל ה'

'קיותי ה' – למה מקוה האדם?

להתגלות ה' באמירת "סלחתי" – בצורת אמירה ישירה ולא עקיפה.

"משומרים לבוקר שומרים לבוקר" –

נפשי מצפה לה' יותר ממה ששומרי הלילה מצפים לבוקר שכבר יגיע, על מנת שיגמרו את משמרתם. ולא עוד אלא שהשומר מצפה למחליפו ואינו בטוח בבואו, אך השומר מצפה לבוקר אשר יגמור את משמרתו ובכך הוא בטוח, שהבוקר אכן בו יבוא, כך מביא מלבי"ם:

מלבי"ם:

נפשי לה' יותר משומרים וממתינים על הבוקר. כי השומר וממתין על האדם שיבא ויושיעו אינו בטוח, כי יכול להיות שהאדם ימות או יחלה ולא יבוא. אבל מי שממתין על הבקר, הבקר בודאי בא בזמנו. בכל זאת נפשי המיחלת לה', היחול הזה גדול מהשומרים לבוקר.

התקוה אל ה' נזכרת בפס' ה' בכפילות: "קְיֹוֹתַי ה' קִנְיָתָה נְפֹשִׁי", וננסה להבין את סיבת הכפילות:

מצודת דוד: כפל הדבר להתמדתו.

רש"י: קווי אחר קווי, כעין 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה' (תהילים כז).

נראה כי התקוה אל ה' חוזרת שוב ושוב בהתמדה, בין אם נענה האדם לתפילתו ובין אם לא. האדם מקוה לה' ומשתוקק לקרבתו באופן קבוע.

[העמקה]:

1. הצורך בהתמדה בתפילה ותקוה לה':

גמרא ברכות לבי ע"ב: "א"ר חמא בר' חנינא: אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה – יחזור ויתפלל, שנאמר: 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'". ת"ר: ארבעה צריכין חזוק ואלו הן, תורה ומעשים טובים תפלה ודרך ארץ. תורה ומעשים טובים מנין, שנאמר: 'רק חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות ככל התורה' – חזק בתורה ואמץ במעשים טובים. תפלה מנין, שנאמר 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'". דרך ארץ מנין, שנא': 'חזק ונתחזק בעד עמנו' וגו':

2. בעניין ההשוואה לשומרים:

הרחבה בעניין ההשוואה לשומרים – מן ההשוואה יש ללמוד כמה דברים:

- בעת ציפייתו לה' הוא נתון בקושי נפשי ובחוסר בטחון קיומי כאותם שומרי לילה.
- היות ה' בבחינת "נסתר" בבעבורו, מותרה אותו בחשיכה.
- ציפייתו לה' מלווה במתח רב ובספירת הרגעים עד סיומה.
- הופעת ה' ודברו הם בבחינת זריחת השמש לאחר לילה חשוך.
- המתפלל מאמין כי הופעת ה' ודאית כוודאות זריחתה של השמש לאחר הלילה (כך מפרש מלבי"ם)

לפי הנלמד לעיל, בחלק הזה יש השתקקות גדולה של האדם לגאולת ה'. לאיזו הצלה וגאולה מצפים מה'?

כפי שראינו בהתחלה, האדם נמצא במעמקים שמקורם לא ידוע לנו, אבל כעת אפשר לראות שמסתמנות שתי אפשרויות, ששתיהן כאחת נכונות: עומק הגלות, וממילא התקווה היא הציפיה לישועה, או עומק החטא שאדם שרוי בו, והוא יודע בוודאות שרק ה' יושיעו ממקום נמוך זה, ואז הציפיה היא למחילה וסליחה. כאשר אדם מישראל נמצא במצב כזה של השתקקות לה', הוא כבר יוצא מהמעגל הפרטי שלו – של החטאים שלו, ומתחבר לגודל של כלל ישראל. ולכן עכשיו בא החלק הרביעי:

פס' ז'-ח': קריאה לייחל לה'

הבית שונה מהקודמים לו בכך שפה נעלם כל רמז לסבל. התקוה לה' מלווה בתודעה – "כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות" – ולכן, הענותו החיובית ליחול האדם – וודאית.

"החסד" – חסד הסליחה – "כי עמך הסליחה"

ה"פדות" – הפדיה מהעוונות – "והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו"

[העמקה]

מלבי"ם: השומרים לבוקר- שמצד שתקותו נתלה בזמן לא יגיע רק בעתו, אחר י"ב שעות של הלילה. ואי אפשר שיבוא הבוקר קודם לכן. אבל יחל ישראל אל ה', תוחלתם אינו נתלה בזמן, רק בה'. כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות. שעל ידי מדת החסד שבו, יוכל לפדותו קודם הזמן המיועד אל הגאולה. על ידי שהוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו. ועל ידי זה תסור חשכת הלילה גם בטרם בוקר. ויגאלם לפני עלות השחר, ר"ל קודם הזמן כמו שכתוב: זכו-אחישנה.

מה הביא לשנוי באוירה?

בשלושת החלקים הראשונים מובעת מצוקתו ובקשתו של היחיד העומד מול ה', ומדוע שינה בבית זה את האוירה האנטימית, בפניה אל הציבור, אל ישראל?

בבתים הראשונים המתפלל דיבר מתוך החויה האישית שלו, שאינו בטוח האם בקשת הסליחה הפרטית תענה בחיוב, ואילו בבית הרביעי נותן המתפלל אל ליבו, שדינו כפרט, אינו כדין ישראל ככלל – בנוגע לה'.

ולכן פונה בראש הבית "יחל ישראל" – מעתה כלול המתפלל הפרטי בישראל כולו, וייחולו נצטרף לייחול שלהם – וממילא הבטחון ביחס להענות ה' אליהם, כוללת גם אותו עצמו.

חשוב מאד לשים לב, שהבקשה לסליחת ה' לא נענית במזמור – אבל, אין זה אומר שהענות ה' אינה וודאית.

המזמור הוא תפילה מצד המתפלל ולא דו שיח.

מבחינת המתפלל, הוא מתחזק בעצם האמונה שלו והייחול שלו לה' שיפדה את ישראל, ומתוך כך, מתוך תפילה שהיא עבודה שבלב, מתוך עצם התפילה, האדם מקבל חיזוק והרגשת קרבת אלוקים.

חתימת המזמור בפסוק ח':

חתימה זו נועדה להמתיק את תחושת החסרון הזו – אע"פ שגם היא לא מתארת את הענות ה', אלא רק מבטיחה אותה.

בחתימת המזמור הדובר הוא מעין קריין חיצוני, שתפקידו להשלים את מה שאמר המתפלל, וגם מה שלא יכול היה לומר: שהוודאות אותה הביע המתפלל בבית ה' מתוך אמונה שה' יענה לישראל, אכן עתידה להתממש בפועל.

סיכום המזמור

לאחר התקוה והתפילה אל ה', מגיעה הכרזת הוודאות והאמונה בפדיית ישראל.

מצודת דוד:

והוא יפדה את ישראל – ר"ל הנה גם העוון לא יעכב הגאולה כי הוא יפדה את ישראל מן העוונות, כי כבר נתמרק העון והלך לו והרי הוא פדוי מן העין.

רד"ק:

וא"ת ואיך יפדה אותי ואני מלא עוון? הוא יפדה ישראל מכל עוונותיו, מתחילה יפדה אותו מעוונותיו, כלומר, שישלח לו עוונותיו שעברו ויתן בליבם לשוב אליו בכל לבבם, ואחר כך ישוב שבותם.

מתוך המעמקים והמחשכים אנו מתפללים לה', ומכיון שאנו מאמינים ובטוחים שהוא לא ישמור לעד את עוונותינו, אנו יודעים בוודאות גמורה שהוא יגאל אותנו, על אף שאולי לא ימגיע לנו. לפיכך כל יישותנו מתמקדת בציפיית הישועה, ואנו מבינים שחסד הסליחה, הוא חלק מהאלוקות, ולכן יודעים שהקב"ה יציל את ישראל גם אם אנו שרויים בחטא חלילה.

בפרק הזה האדם מתחיל ממקום נמוך של כבילה לחטא ורצון עמוק לצאת ממנו, ולאורך הפרק הוא הולך ומתעלה, מבין את מהותו של הקב"ה ואת החיבור העמוק לכלל ישראל, ומכוח החיבור מגיע לבסוף למצב של וודאות שה' יצילו מעומק החטא ויפדה אותנו ואת עמ"י כולו.

אפשר לציין גם שמצב החטא יש בו משום גלות של הנפש (דבר המופיע בצורה יפה מאוד בספרו של דניאל שליט).

ברמב"ם יש מושג של חזרה בתשובה, ויש מושג שהאדם נגאל מחטאו ומתרומם לאחר החזרה בתשובה והסליחה למקום גבוה הרבה יותר, וזוהי הגאולה והפדות עליהם מדובר בפרק שלנו.

[העמקה] -

הרב סולוביצ'יק:

"זהו ההבדל העצום בין וידוי היחיד לבין וידוי הציבור... היחיד מתוודה מתוך מצב של חוסר בטחון, של דיכאון ויאוש של לאחר החטא. וכי איזו ערבות יש לו שיכופר לו?... לא כן וידויה של כנסת ישראל.. וידוי זה נאמר מתוך ביטחון ואפילו מתוך שמחה, שכן הוא נאמר לפני בן הברית הנאמן, לפני האוהב הגדול"

(הרב סולוביצ'יק – "על התשובה", עמוד 91)

הקשר רחב [רשות]

אמירת מזמור זה בימי הסליחה והרחמים

בקהילות ישראל השונות נוהגים לומר מזמור זה בתוך ימי הסליחות ובתפילות הימים הנוראים. עדות המזרח אומרות מזמור זה בסליחות בחודש אלול ותשרי, וכן מוסיפים אותו לפסוקי דזמרה בעשרת ימי תשובה, ועדות אשכנז מוסיפים אותו לאחר פסוקי דזמרה בעשרת ימי תשובה. כמו כן מזמור זה משמש לאמירה בציבור בשעת צרה ותפילה. אמירת המזמור בעת תענית:

בזמן תענית ציבור יש "סדר תענית". בזמן זה עומד תלמיד חכם ואומר דברי כיבושין בפני העם, ואח"כ יש בעל תפילה שמתפלל כשליח ציבור. התפילה מורכבת מ-18 ברכות שבכל יום, ואליהן מוסיפים עוד 6 ברכות:

משנה תענית ב, ג-ד: "ואלו הן: זכרונות, ושופרות, 'אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני', 'אשא עיני אל ההרים וגו', 'ממעמקים קראתיך ה'', 'תפלה לעני כי יעטף'...".
[וחתימת הברכה הכוללת את 'ממעמקים קראתיך']: "מי שענה את יונה ממעי הדגה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, ברוך אתה ה' העונה בעת צרה".
הקשר בין יונה למזמור זה מובן על רקע ה"מעמקים", שהרי יונה התפלל: "אֶפְפוּנִי מִיָּם עַד נַפְשׁ תְּהוֹם וְסַבְבֵּנִי".

וכן יש בדבריו (יונה ב', ג', ו') הקבלה לחלק הראשון של המזמור:
"וַיֹּאמֶר קְרֹאֲתִי מִצָּרָה לִי אֵל ה' לְעֹמֶת מַמְעַמְקִים קְרֹאֲתִיךָ ה'".
וַיַּעֲנֵנִי מִבְּטֶן שְׁאוֹל שְׁוַעֲתִי שְׁמַעַתְּ קוֹלִי לְעֹמֶת ה' שְׁמַעַתְּ בְּקוֹלִי תִהְיֶינָה אַזְנֶיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָיִי".

מזמור קל ומזמור קלא

מזמור קל מסתיים בפסוק ז במילים:

"יַחַל יִשְׂרָאֵל אֵל ה' כִּי עַם ה' הַחֲסֵד וְהַרְבֵּה עֲמוֹ פְדוּתִי:"

מזמור קל"א מסתיים גם הוא במילים:

"יַחַל יִשְׂרָאֵל אֵל ה' מַעַתָּה וְעַד עוֹלָם:"

מזמור קלא הינו מזמור קצר בן שלושה פסוקים אשר מובעת בו כמיהה לה' וציפייה אליו 'כגמול עלי אמו'.

ניתן לראות בשני המזמורים רצף שבו מתוארים שלושה מצבים של פנייה אל ה'.

במזמור קל במחצית הראשונה- קריאה אל ה' בבקשה מתוך כאב וצרה.

במחצית השנייה- קריאה אל ה' בהודיה, מתוך תודה על הצלתו ופדותו, אך עדיין מוזכרות העוונות. ובמזמור קלא- קריאה אל ה' מתוך אהבה, ללא בקשת עזרה כלל, וללא אזכרת חטא ועוון.

הקשר אישי [רשות]

"ממעמקים קראתיך"

- מתי התפללנו תפילה ממעמקים?
- האם היו אלה מעמקי מכאובי הנפש, או מעמקים של כאב ניגלה?
- האם היינו שותפים לתפילה 'ממעמקים' שנעשתה בציבור? האם התפללנו כך כתפילה אישית?